



Universiteit
Leiden
The Netherlands

Politiek zonder 'Goal-thinking'?

Kuypers, G.

Citation

Kuypers, G. (1972). Politiek zonder 'Goal-thinking'? *Acta Politica*, 7: 1972(2), 158-166. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449329>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449329>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Thema: Welke bijdragen kan en moet de Nederlandse politikologie leveren tot de oplossing van politieke problemen?

Dit thema is uitgewerkt in vier subvragen. De laatste daarvan acht ik het meest wezenlijk. Maar dat belet mij geenszins, ook aandacht te besteden aan de andere drie subvragen en aan de algemene omschrijving van het thema. Want ook daarin schuilen naar mijn gevoelen zaken van belang. Ik begin met de algemene omschrijving.

Het thema spreekt van 'politieke problemen'. Wat is een 'politiek probleem'? Wanneer is een probleem 'politiek'? Ja, wat is eigenlijk een 'probleem'?

Een probleem is: een moeilijk vraagstuk. En dan niet zo zeer een vraagstuk, waarop iemand — bijvoorbeeld een onderzoeker — stuit, dat hij ontdekt, dat hij bedenkt, maar een vraagstuk, dat hem wordt voorgelegd, dat zich aan hem opdringt, dat door het leven wordt 'opgeworpen'. Een probleem is iets, dat moet worden opgelost, dat om een antwoord vraagt. Soms schreeuwt.

Dit brengt ons terstond op het terrein van normen en doelstellingen. Als iets opgelost 'moet' worden, dan alleen omdat er een norm is, waaraan blijkbaar niet voldaan wordt. De oplossing van een probleem is de verwezenlijking van een doel. Het thema stelt ons dus in feite voor de vraag: wat zijn de normen, die ons doen spreken van 'problemen'? Wat zijn de doelen, die ons doen spreken van 'oplossingen'?

Volgende vraag: wanneer is een probleem 'politiek'? Hierover bestaat in het dagelijks spraakgebruik, in de sociale wetenschappen en zelfs in de politikologie weinig overeenstemming. Dit noodzaakt elke schrijver zich nader te verklaren. Voor mij is een probleem politiek, wanneer het te maken heeft met de keuzen, die een gemeenschap gedaan heeft of doet met betrekking tot haar toekomst. Zeker, deze formulering is nogal ruim. Zij impliceert, dat er nauwelijks een probleem is, waarvan men kan zeggen, dat het *niet* politiek is of politiek *niet* relevant. Zij gaat in feite terug op de terminologie uit de tijd, toen 'politiek' zoveel betekende als 'maatschappelijk' en toen 'sociaal' nog in het geheel geen begrip was.

Het thema spreekt van bijdragen, die de Nederlandse politikologie 'kan en moet' leveren. Dat is kort, maar interessant gezegd. Natuurlijk 'moet' zij bijdragen, waar zij 'kan' bijdragen. Maar 'kan' zij wel bijdragen, wat zij 'moet' bijdragen? Daar ligt mijns inziens de moeilijkheid. Het gaat in dit thema vooral om dingen, die politikologie 'moet', maar niet 'kan'. Mijn gedachtengang daarbij is de volgende.

Welke bijdragen de Nederlandse politikologie 'moet' leveren, hangt primair af van de op te lossen politieke problemen. Eerst als wij weten, wat zij 'moet' doen, kunnen wij afleiden, wat zij moet 'kunnen'. De dingen, die zij moet kunnen, kan zij of kan zij niet. Meestal niet. Indien de Nederlandse politikologie bijdragen, die zij moet leveren, niet kan leveren, dan moet zij het leren.

Dan moet zij de oorzaken van haar onvermogen opsporen.

Subvraag 1: *Hoe kan en moet de bijdrage van de politikoloog tot de oplossing van politieke problemen zich onderscheiden van die van andere wetenschapsbeoefenaars?*

Hier wordt 'de politikoloog' ten tonele gevoerd. Gevraagd wordt, *hoe* diens bijdrage zich kan en moet onderscheiden. Ondersteld wordt dus, *dat* hij een bijdrage heeft, die zich kan en moet onderscheiden.

Laatstgenoemde onderstelling wordt niet algemeen gedeeld. Er zijn er, die het bestaansrecht van politikologie nooit erkend hebben. Anderen proklameren thans het einde der politikologie. Terwille van de discussie ben ik gaarne bereid, om voor 'de politikoloog' te lezen: 'de beoefenaar der sociale wetenschap'. De vraag blijft dan: hoe kan en moet de bijdrage van de beoefenaar dezer sociale wetenschap tot de oplossing van politieke problemen zich onderscheiden van die van de beoefenaars van andere wetenschappen? Van bijvoorbeeld de jurist, de econoom, de historicus, de bioloog?

Mijn antwoord is zeer in het kort: door een eigen denktrant. Evenals de jurist, de econoom, de historicus, de bioloog, zal de beoefenaar van deze sociale wetenschap zich in de eerste plaats moeten onderscheiden door een eigen, duidelijke manier van vragen stellen en antwoorden zoeken, door een herkenbare wijze van aanpak, door bijzondere methoden en technieken van onderzoek, door algemeen erkende theorievorming. Daarnaast ook door bruikbare specialistische kennis. Dat is in zijn geval vooral de kennis inzake politieke problemen. Meer hierover bij subvraag 4.

Ik stel dus de noodzaak van één algemene sociaal-wetenschappelijke denktrant en theorievorming. Maar ik ontken de noodzaak en zelfs de mogelijkheid van één algemene, ongedeelde sociale wetenschap. Ik zie niet in, welke zin het zou hebben, om de politikologie, de leer der internationale betrekkingen, de bestuurskunde, de kommunikatiwetenschap, maar ook de sociologie, de kulturele antropologie, de psychologie, de pedagogiek, de andragogologie, de polemologie, de konfliktuologie 'op te heffen' ten gunste van een 'eenheidswetenschap', die in onze eeuw door geen sterveling zou kunnen worden beoefend.

Zeker, de bestaande verbrokkeling werkt hoogst belemmerend en de bestaande vakgrenzen zijn vaak absurd. Ik heb dan ook van meetaf gesympathiseerd met elke roep om 'totaal-analyse', met elk pleidooi voor een filosofie der sociale wetenschappen, met elk initiatief tot 'interdisciplinair onderzoek'. Maar arbeidsverdeling is onvermijdelijk. En als de bestaande arbeidsverdeling langzamerhand onhoudbaar is geworden, dan is volgens mij ook dat een gevolg van het ontbreken van een eigen denktrant en theorievorming.

Nog een enkel woord over het bestaansrecht van politikologie. Ik begin met

te stellen, dat de bijdragen van de 'andere wetenschapsbeoefenaars', bedoeld in subvraag 1, *ontoereikend* zijn gebleken voor de oplossing van de grote politieke problemen van onze tijd. Als dat juist is, dan vloeit daaruit een 'moeten' voort (als het 'kan'). Dan 'moeten' namelijk *die* wetenschappelijke bijdragen op zijn minst worden aangevuld. D.w.z. met bijdragen, die zich daarvan noodzakelijkerwijs onderscheiden. Hetzij wetenschappelijke, hetzij niet-wetenschappelijke. Is het nu zo vreemd, dat zich hier politikologen aandienen, dat zijn mensen in wier opleiding of in wier wetenschapsbeoefening de politieke problemen centraal gesteld worden? Waarom zou men zulke noodzakelijke bijdragen niet in de eerste plaats van hen verwachten? Het gaat toch immers om politieke problemen? Als politiek werkelijk zo belangrijk is, wat is, onder welke arbeidsverdeling dan ook, logischer dan politikologie?

Zelfs wanneer vele politikologen hun werk niet goed gedaan hebben (wat naar mijn wat onbescheiden mening het geval is), dan nog is er geen reden om te zeggen 'Weg met de politikologie'. Alleen maar om te zeggen: 'Bedrijf uw politikologie beter'.

Subvraag 2: *Hoe kan en moet de bijdrage van de politikoloog die aan een instelling voor wetenschappelijk onderwijs verbonden is, zich onderscheiden van die van de politikoloog die in de politieke praktijk werkzaam is?*

Wat is 'werkzaam zijn in de politieke praktijk?' Ik neem dat ruim. Zo is de politikoloog werkzaam, die kamerlid is, maar ook die ambtenaar is. Of die werknemer is in een groot bedrijf of lid van een partijbestuur. Of in dienst is van een internationale organisatie of lid is van een actiegroep. Of een eigen adviesbureau heeft of beroepsrevolutionair is. Men zou zelfs kunnen zeggen, dat de politikoloog, die aan een instelling voor wetenschappelijk onderwijs verbonden is, in de politieke praktijk werkzaam is. Maar er is geen enkel bezwaar tegen, om de formulering van de vraagstelling te volgen en deze afzonderlijk te beschouwen. Zijn positie is zeker een afzonderlijke beschouwing waard.

Op deze zinnige vraag zou ik dan het volgende algemene antwoord willen geven. Iedere politikoloog kan en moet zijn bijdrage primair leveren door middel van een zo goed mogelijke vervulling van de taak, die hij op zich heeft genomen. Hun bijdragen zullen zich van elkaar onderscheiden doordat hun taken verschillen.

Bijvoorbeeld. Wat de politikoloog-kamerlid met zijn politikologie kan en moet doen voor de oplossing van één en hetzelfde politieke probleem, zal iets anders zijn dan wat de politikoloog-beroepsrevolutionair daaraan kan en moet doen. Zeker, wanneer hun verschillende oplossingen voor ogen staan. Maar ook en zelfs, wanneer dat niet het geval mocht zijn. Een minder extreem voorbeeld ware denkbaar geweest, maar dit is gegeven om tegelijk te demon-

streren, dat politikologie, zoals elke wetenschap, onderscheidenlijk kan worden aangewend. En, wil zij werkelijk wetenschap zijn, moet *kunnen* worden aangewend.

Zo ook kan men van het politikologisch gevormde lid van een Friese actiegroep niet dezelfde bijdrage verwachten als van een politikologisch gevormde ILO-adviseur.

Een en ander toepassend op de politikoloog, die in dienst is van een universiteit, konkludeer ik het volgende. Deze politikoloog heeft kort gezegd drieërlei taak: politikologisch onderwijs, politikologisch onderzoek en bevordering van maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef. Dit laatste waarschijnlijk primair bij zich zelf en bij de studenten die politikologie studeren, het een en ander hopelijk in heilzame wisselwerking.

Ook zijn bijdrage tot de oplossing van politieke problemen loopt primair via een zo goed mogelijke taakvervulling. Hetgeen in zijn geval dus betekent: via het zo goed mogelijk helpen vormen van politikologen, via het zo goed mogelijk onderzoeken van politieke problemen en via het zo veel mogelijk bevorderen van een zo groot mogelijk verantwoordelijkheidsbesef. Wat het onderzoek betreft herinner ik aan de grote urgentie van de eigenlijk aan alles voorafgaande theorievorming en van de ontwikkeling van een eigen denktrant.

Daarmede zal ook deze politikoloog wel zijn handen vol hebben. Veel anders zal men van hem niet kunnen verwachten. Zijn bijdrage tot de oplossing van politieke problemen zal noodzakelijkerwijze en in hoge mate een indirect karakter dragen. Misschien zal men beter kunnen spreken van een bijdrage tot het oplosbaar maken van politieke problemen. Maar dit is dan ook wat men van hem verwachten mag en verwachten moet.

Subvraag 3: *Hoe kan en moet de bijdrage van de politikoloog die in de politieke praktijk werkzaam is, zich onderscheiden van de niet-wetenschappelijk gevormde burger?*

Ik neem aan, dat bedoeld is: van de niet-wetenschappelijk gevormde burger, die in *eenzelfde* politieke praktijk werkzaam is. En om elke hoogmoed in de kiem te smoren neem ik óók aan, dat de bijdrage tot de oplossing van politieke problemen van de niet-akademisch opgeleide ambtenaar, volksvertegenwoordiger, employé of beroepsrevolutionair zowel nu als in de toekomst vaak veel groter zal zijn dan de bijdrage van zijn kollega, die doctorandus in de politikologie is.

De vraag is alleen, hoe de bijdrage van laatstgenoemde zich kan en moet onderscheiden. Al kan het antwoord kort zijn, het valt uiteen in tweeën. In de eerste plaats door datgene, wat elk wetenschappelijk gevormde verondersteld kan worden te hebben: een meer objectiverende en relativerende benadering,

meer voorstellingsvermogen, soms meer weten, sommige dingen beter weten, makkelijker de weg kunnen vinden en dergelijke. In de tweede plaats door datgene, wat de politikoloog ook van andere wetenschapsbeoefenaars onderscheidt. Wij vermeldden het al: een eigen denktrant, een manier van vragen stellen een manier van antwoorden zoeken en dergelijke.

Subvraag 4: *Hoe kan en moet een vergroting van de bijdrage der politikologie tot de oplossing van politieke problemen gecombineerd worden met een verhoging van het wetenschappelijk niveau der politikologie?*

Zoals gezegd, deze subvraag lijkt mij de belangrijkste. Ik veroorloof mij haar aldus te lezen: 'Kan en moet de bijdrage der politikologie tot de oplossing van politieke problemen vergroot worden door een verhoging van haar wetenschappelijk niveau en zo ja, hoe?'

Terwille van de discussie mag men, wat mij betreft, 'politikologie' ook hier weer vervangen door 'sociale wetenschap'. Dit valt mij te gemakkelijker, omdat de meesten, die een verenigde 'social science' voorstaan, blijken te bedoelen een 'political social science'.

Het antwoord op deze vraag vergt allereerst een specificatie van wat de 'politieke problemen' nu eigenlijk zijn. Immers, wat voor bijdragen de politikologie 'moet' leveren, hangt af van wat de 'problemen' zijn, die 'moeten' worden opgelost.

Om geen aanstoot te geven, kan de vragensteller zich nog wel permitteren, om de 'politieke problemen' oningevuld te laten, maar een antwoordgever kan dat *niet* doen. Natuurlijk zou ook de antwoordgever kunnen proberen, de 'politieke problemen' buiten haakjes te brengen, door te zeggen: 'Maar ieder weet toch wat die problemen zijn, ze schreeuwen immers om een oplossing?' Maar dat gaat niet op. Want zodra een ieder de problemen gaat specificeren en formuleren, blijkt dat de één andere problemen ziet dan een ander. En ook één en het zelfde probleem anders ziet dan een ander. Hoe hard de problemen ook schreeuwen.

Verder is het zo, dat geen politiek probleem gespecificeerd of geformuleerd kan worden zonder dat de normen naar voren komen, die maken dat iets als een probleem gezien wordt. Dat betekent, dat een antwoordgever er goed aan doet met eerst zijn normatiek aan te duiden. De mijne kan worden aangeduid als volgt.

Het doel van alle politiek moet zijn de instandhouding en humanisering van het leven op aarde. Humanisering betekent: meer vrijheid, meer gelijkheid en meer broederschap. Deze kunnen niet worden verwerkelijkt zonder gezamenlijke besluiten, zonder organisatie en zonder macht.

Ik geef toe, dat zonder nadere uitwerking zo'n normatiek nauwelijks te beoordelen is. Maar aangezien dat een heel boek zou vergen, houd ik het maar

zo kort als ik kan. Hopelijk is dit weinige wel voldoende, om te begrijpen, waarom ik alle politieke problemen zie in termen van één of meer van de zeven hier gehanteerde sleutelwoorden (instandhouding van het leven; vrijheid, gelijkheid, broederschap; besluit, organisatie, macht) of hun tegengestelden (ondergang van het leven; onvrijheid, ongelijkheid, vijandschap; géén-besluit, chaos, onmacht).

In mijn specificatie der politieke problemen beperk ik mij tot de meest dringende van Nederland. Ik duid deze kort aan. De volgorde in het lijstje is willekeurig. Problemen, die iemand daarin mocht missen, *kunnen* gesubsumeerd zijn in problemen, die wél vermeld staan, dan wel volgens mij daarvan afhankelijk zijn. Menig probleem, dat genoemd wordt, staat niet los van andere problemen, die genoemd worden. En geen er van staat los van of kan worden opgelost onafhankelijk van hier niet genoemde wereldproblemen. Ziehier mijn proeve:

- a hoe reorganiseren wij de productie, distributie en konsumptie van goederen en diensten ('economische probleem', met inbegrip van de problemen inzake inflatie, zeggenschap, slinkende hulpbronnen, verspilling, vervuiling, mondiale arbeidsverdeling)?
- b welke besluitvormingsprocessen moeten worden gedemocratiseerd en/of generationaliseerd en hoe ('demokratiseringsprobleem')?
- c besluiten wij iets omtrent ons bevolkingscijfer en zo ja, hoe realiseren wij dan dat besluit ('bevolkingsprobleem')?
- d hoe organiseren wij de besteding van de vrije tijd ('vrijtijdsprobleem')?
- e hoe bevredigen wij de persoonlijke behoeften aan opleiding in combinatie met de maatschappelijke behoeften aan opgeleiden ('opleidingsprobleem')?
- f hoe komen wij tot een veelomvattende politieke planning op langere termijn ('planningsprobleem')?
- g hoe bevorderen wij een vermindering van de ongelijkheid der inkomens en een verhoging van hun gemiddelde ('inkomensprobleem')?
- h hoe combineren wij de allokatie van inkomens in geld met die van aanspraken en voorzieningen ('geld-of-aanspraken-probleem')?
- i hoe organiseren wij de voorziening in persoonlijke en maatschappelijke behoeften, waarin voorheen voorzien werd door instituten als kerk en gezin ('functie-verliesprobleem')?
- j hoe bestrijden wij de verontreiniging van bodem, lucht en water ('milieu-probleem')?
- k hoe bevorderen wij, dat ieder leert wat humaan is, hoe men gezamenlijk dingen besluit en organiseert, hoe men macht vormt en aanwendt ten goede en hoe men gevolgen voorziet ('politieke-vormingsprobleem')?
- l wat doen wij met de defensie van Nederland en in het bijzonder met de militaire dienstplicht voor mannen ('defensieprobleem')?

Eén opmerking hierbij. Elk dezer problemen vraagt, aler men aan een oplossing kan beginnen te denken, een persoonlijke beslissing. Namelijk tussen 'evolutie' of 'revolutie'. Waarmede hier bedoeld wordt een keuze tussen: 1) 'Het politiek-sociaal-ekonomische systeem van Nederland kan en moet verbeterd worden' en 2) 'Dit systeem, behorende tot de wortel van alle kwaad, kan en moet worden afgebroken en vervangen.

Welnu, als *dit* de politieke problemen van Nederland zijn (maar ik toets mijn lijstje gaarne aan dat van een ander) en als de politikologie aan de oplossing daarvan bijdragen moet leveren, dan is het, althans voor mij, duidelijk wat politikologie moet doen. Anders gezegd: hoe zij 'haar wetenschappelijk niveau moeten verhogen'. Nog simpeler: waarin zij te kort schiet en wat zij dus moet leren. Ik zou deze gebreken willen onderscheiden in één fundamenteel en een aantal sekundaire tekorten.

Het fundamentele tekort der politikologie is, dat zij zich zelf en anderen nog steeds niet kan duidelijk maken wat onder politiek verstaan moet worden en wat haar sleutelwoorden zijn en dat zij nog steeds niet weet hoe men politieke problemen moet onderzoeken. Door gebrek aan een min of meer geakkordeerde en bruikbaar gebleken methode en theorie ontwikkelt de politikologie zich niet, maar zij valt van de ene mode in de andere. Ze behelpt zich met chaotische begrippenapparaten, doorgaans ontleend aan jongere wetenschappen als sociologie en psychologie. Zij denkt nog altijd, dat alleen het denken in termen van oorzaken en gevolgen wetenschappelijk is. Zij concentreert zich nog altijd op 'wat is' (immers, alleen dat is waarneembaar, zij het vaak met moeite) en lokaliseert datgene 'wat moet zijn' nog altijd in de sfeer van de filosofie, de ethiek, de geschiedenis der politieke ideeën of . . . de politiek.

Als politikologen zelf niet weten wat politiek is, behoeft het niet te verbazen, dat zij vaak aarzelen om een probleem rondweg politiek te noemen en dienovereenkomstig te handelen. Wanneer iemand zegt, dat democratisering, vrije tijdsbesteding, opleiding, planning, ekonomie, inkomens, vorming, milieu-bescherming, woningnood, uitbuiting, onderontwikkeling, oorlog en vrede *politieke* problemen zijn, dan zullen zij dat schuchter beamen, maar terstond weer terugdeinzen, wanneer een ander dat spottend ontkent.

Over de oorzaken van deze stand van zaken kan ik hier niet uitweiden. Als dienstbaarheid aan bestaande structuren er één is, dan is het zeker niet de belangrijkste. Betere verklaringen zijn de ondoordachte bindingen aan bepaalde wijsgerige opvattingen: kausalisme, 'scientism', positivisme, behaviorisme. Dit zijn bindingen, die ik, op mijn wijze, sinds 1960 heb bestreden. Het negeren van de vraag van Mannheim, 'Gibt es ein Wissen des Werdenden?'; het opvatten van de mens als een produkt van oorzaken en niet in de eerste plaats als een producent van gevolgen, *daar* liggen mijns inziens de wortels

van het onvermogen der politikologie.

Is dit fundamentele tekort op te heffen? Volgens mij alleen door een methodisch bepaalde denktrant te ontwikkelen, wat geen kleinigheid is. Daarbij is in de eerste plaats nodig, dat de politikologie zich zet aan de opbouw — van de grond af — van een consistent begrippen-apparaat, waarin de sleutelwoorden der politiek zijn geïdentificeerd, geordend, met elkaar in verband gebracht en omschreven. Een begrippen-apparaat, waarop politikologen zich kunnen verenigen en waaraan zij bereid zijn zich te houden. Een begrippen-apparaat, waarvan de wijsgerige grondslagen zijn doordacht, dat noodzakelijkerwijs een kiem van methode en theorie belichaamt en waarvan de bruikbaarheid spoedig blijkt uit onderzoek en uit vondsten.

Volgens mij zal voor deze methode kenmerkend moeten zijn: 'goal-thinking'. De zinnigheid daarvan wordt gedemonstreerd door welk politiek probleem ook. Alle in bovenstaand lijstje genoemde problemen zijn vragen inzake doelstellingen, wegen en middelen. Het zijn vragen inzake het vormgeven aan de toekomst van een gemeenschap. Is een bestaande situatie gewenst of ongewenst? Indien ongewenst, wat voor situatie wensen wij dan? Indien wij die en die situatie wensen, hoe realiseren we die dan?

Politiek is niet zo zeer een kwestie van 'krijgen' als wel van 'bereiken'. Een bekend adagium variërend zou men kunnen zeggen: 'Politiek: wie bereikt wat, wanneer, hoe en voor wie?'. Daarom zal politikologie primair niet meer moeten denken in termen van oorzaken en gevolgen (dit is voor haar te primitief), maar in termen van middelen (dat zijn gekozen oorzaken), doelen (dat zijn beoogde gevolgen) en neveneffecten (dat zijn niet beoogde en vaak niet eens voorziene gevolgen). Ook voor uitweidingen dáárover ontbreekt hier de plaats.

Aanzetten tot 'goal-thinking' zijn gegeven door Max Weber (de geëngageerde), Harold Lasswell en Arnold Brecht, maar deze aanzetten zijn helaas nooit goed uitgewerkt. In de uitwerking van die aanzetten ligt volgens mij de grote kans voor politikologie. De kans om 'relevant te worden; om wezenlijk bij te dragen tot de instandhouding en humanisering van het leven op aarde; om de afgestudeerde politikoloog iets te geven, waarmede hij in de maatschappij kan werken.

Ik voorzie nog iets. Het zal spoedig blijken, dat 'goal-thinking', hoewel typisch passend bij hen die een wetenschap der politiek bedrijven, een vakgrens-overschrijdende methode is. Zij heeft ook konsekventies voor andere sociale wetenschappen. Daarom, dat ook die te maken hebben met de handelende mens, d.w.z. met doel-middel-relaties, welke de natuur niet kent. Indien er enige hoop is op een meer algemene sociaal-wetenschappelijke theorievorming, dan is die bij mij gebaseerd op 'goal-thinking'.

Tenslotte nog een enkel woord over wat ik de 'sekundaire tekorten' heb ge-

noemd. Als het lijstje van politieke problemen in Nederland enig houvast biedt, dan moet men konstaten, dat bij de politikologen meer kennis van economie, economische statistiek en econometrie verondersteld wordt dan zij bezitten. Ook zouden zij bij uitstek organisatiedeskundigen moeten zijn. Zij zouden zich veel meer moeten concentreren op planningsvraagstukken. Aangezien doelen uit normen worden afgeleid en voor een groot deel met behulp van normen worden gerealiseerd, zouden de politikologen er goed aan doen een meer-dan-juridische normenleer te ontwikkelen. Aangezien een vaak voorkomend doel in politieke processen is 'andere mensen tot iets bewegen', is ook oriëntatie op communicatiewetenschap en andragologie zeer gewenst. Kortom, de politikologen zouden minder 'sociologisch' en meer 'futuurologisch' moeten worden, daarin niets anders volgend dan de aard van hun kenobject. Hun specialiteit zou moeten zijn: weten, hoe men in een samenleving dingen voor elkaar krijgt. Hele grote dingen over een aantal jaren, zowel als kleine tegen de dag van morgen.

Samenvatting in stellingen

- 1 — De vraag, welke bijdragen de Nederlandse politikologie moet leveren tot de oplossing van politieke problemen, kan niet worden beantwoord zonder een specificatie van die problemen.
- 2 — Elke formulering van een specifiek politiek probleem stelt de normen aan de orde, die iets tot een probleem maken.
- 3 — Tot de belangrijkste politieke problemen in Nederland zijn te rekenen: economie, democratisering, vrij tijd, opleiding, planning, inkomens, functieverlies, vorming, milieu, bevolking, geld-of-aanspraken, defensie.
- 4 — Een fundamenteel tekort der politikologie is, dat zij niet weet, hoe zij problemen als deze kan en moet aanpakken. Dit als gevolg van haar kausalistisch, positivistische en behavioristische bindingen.
- 5 — Politikologie heeft een geakkordeerd en consistent begrippen-apparaat nodig, waarin de sleutelwoorden der politiek zijn geïdentificeerd, geordend en omschreven.
- 6 — 'Politiek: wie bereikt wat, wanneer, hoe en voor wie.' De grote kans voor politikologie ligt in 'goal-thinking'.
- 7 — Iedere politikoloog kan en moet zijn bijdrage tot de oplossing van politieke problemen primair leveren via de vervulling van zijn taak. Werkt hij aan een universiteit, dan heeft hij als taken op zich genomen: onderwijs, onderzoek en bevordering van maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef. Dit vult zijn tijd.
- 8 — De bijdrage van de politikoloog moet zich van die andere wetenschapsbeoefenaars onderscheiden door een eigen denktrant aanpak en kennis. Of hij daartoe in staat is, is een tweede.

Het probleem van de politikologie door G. van Benthem van den Bergh

De vragen van de Kring zijn niet gemakkelijk te beantwoorden, omdat er zoveel begrippen in worden gebruikt, die ik problematisch acht (politieke problemen, politieke praktijk — en niet te vergeten politikologie). Maar ik zal toch proberen in de vorm van stellingen korte antwoorden te formuleren.

1 — De bijdrage van politikologen kan en moet zich niet onderscheiden van die van beoefenaars van andere *sociale* wetenschappen.

2 — Politieke praktijk — dat wil zeggen de identificatie met het belang van een van de groepen, die verwickeld zijn in de voortdurende strijd om beperkte kansen (macht, status, inkomen, etc.), zoals die in feite plaatsvindt — bepaalt wat als 'problemen' wordt gezien. Wetenschapsbeoefenaars dienen zich van die beperkte perspectieven op 'politieke problemen' te distantieren. Zij moeten proberen er toe bij te dragen, dat *alle* mensen een hoe langer hoe realistischer begrip en inzicht krijgen in de dynamiek en structuur van hun onderlinge afhankelijkheidsrelaties en in de verschillende soorten van dwang, die zij op elkaar uitoefenen.¹

3 — In hoeverre het afleggen van een doctoraalexamen in de politikologie nuttig is ('kan') voor de verschillende soorten politieke praktijk kan ik niet beoordelen. (Misschien is het wel een onderzoek waard: je kan er tenminste uitstekend vragenlijsten voor gebruiken). De verantwoordelijkheid van de politikoloog ('moet') in de politieke praktijk verschilt niet van die van andere wetenschapsbeoefenaars en intellectuelen: 'It is the responsibility of intellectuals to speak the truth and to expose lies (Noam Chomsky²). Maar die verantwoordelijkheid kan maar al te makkelijk in conflict raken met de eisen die de 'politieke praktijk' stelt. Mag de politikoloog dan niet liegen en de 'niet-wetenschappelijk gevormde burger' wel? Misschien zal de politikoloog beter kunnen weten dat hij liegt.

4 — Alleen door verhoging van het wetenschappelijk niveau — dat wil zeggen door een meer *autonoom* proces van theorievorming over de sociale werkelijkheid, dat het ontwikkelen van realistischer modellen van de structuur van sociale samenhangen mogelijk maakt — kan een geïntegreerde *maatschappijwetenschap* er toe bijdragen om de *kosten* van het oplossen van politieke problemen minder te maken: 'het blinde verloop van de voor (mensen) vaak zinloze, vaak destructieve en leed veroorzakende dwangmatigheden beter onder controle te brengen en zo bij te sturen, dat ze minder ruïneus verlopen'. (Norbert Elias). Door wetenschapsbeoefening te richten op het 'oplossen'

¹ Zie daarover nader 'Problemen van distantie en betrokkenheid' in Norbert Elias, *Sociologie en Geschiedenis*, Amsterdam 1971, waarop mijn antwoorden in belangrijke mate zijn gebaseerd.

² In zijn 'The Responsibility of Intellectuals' in *American Power and the New Mandarins*, New York, 1969.